

Ukininkas

Prekė su prisijuntimu:

Prusose 75 k.
Lietuvoje-Maskolijoje 2 r. 50 k.
Anglijoje 3 šil. — Amerikoje 75 c.

Tautiškas žmonių laikraštis.

Adresas

Fr. M. Saunus, Rokaiten,
per Neukirch, Ostpreussn.

Išėina kas mėnesis vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Turiny. Rupeščiai valdžios apie apšvietimą žmonių. Žmogus Kaip Prancūzai už laisvę kariavo. Pagal Blois-ą ir Mignetig. (Toliaus bus) parašė Dr.-is. Senovė lenkystės Lietuvoje. Musų jaunuomenė *Vaikinas*. Dėlei muštynių su žydais A.-s. **Is Lietuvos:** Musų pačtas. Kratos. Musų sudai. Policija ir „litvomanai“. Musų pačtas. Atsišaukimai. „Kozionos“ malkos. Užmiršti kankintiniai. Pravoslavų kryžius. Lietuviškos lentos. Senapilės internatas. Stoka vyrų. **Visokios žinios:** Kolonizacija Tuniso. Reikalai apšvietimo ir kariuomenės. Valdžios laikraštis. Mislės. Atsakymai.

Rupeščiai valdžios apie apšvietimą žmonių.

Rusų valdžia nesirupina, kad žmonėms būtų geriau, o tik stengiasi, kad kuodaugiausiai iš tamsuolių dėl savęs išplėsti; žiuri kad ir patys žmonės daug mokėdami nesijustų plėšiamais ir skriaudžiamais esą, o dar dėkavotų jai. Dėlto tai Rusų valdžia bijosi mokslo ir šviesos, kaip pelėda saulės spinduolių. Kol žmonės aklai, su jais gali ir arti ir akė, kaip prarėgės-nesiduos. Po atliuosavimo nuo baudžiavos žmonės griebėsi už mokslo; daugelis praščiokėlių pradėjo leisti savo vaikus į žemesniasias ir net auštesniasias mokyklas, apšvietimas plačiais žingsniais pradėjo žengti tolyn. Valdžia pamatė, kad gali jai negerai išeiti, tuoj susizgriebė ir pradėjo visokiais keliais persekioti mokslan einančius. Nuo 1884 iki 1894 metų (per 10 metų) skaitlius mokintinių gimnazijose sumažėjo daugiau kaip ant 8500 mokintinių. Šiaulių ir Senapilės gimnazijose anais metais buvo daugiau kaip po 550 mokintinių o dabar nė lig 300 nebesuskaitysi; praėjusį rudenį Šiaulių gyventojaiėjo pas Vilniaus mokslo apygardės kuratorių, atvykusį į Šiaulius, prašyti kad leistų daugiau vaikų priimti į gimnaziją, tai jis atsakė: „aš ne misliju didinti mokintinių skaitlių, bet dar mažinti. Kas čia per vaikai?! — nudrskėliai! kam jiems tos gimnazijos?! lai eina čebatus siuti, žemę knist“. . . Ir tiek tai džiaugsmo Šiauliečiai gavę, kurs nekurs ėmė jau pykti ant valdžios tarnų už tokius juos darbus ir apie tai jau balsiai kalbėjo. Pasijuto mokslo apygardės vyriausybė, kad toksai žmonių ieržinimas gal jiems ant blogo išeiti — žmonės gal akis praplėsti; todėl vakacijoms baigianties prieš pat egzamenus (3 ar keturios dienos

bebuvo likusios) apgarsino, kad padarys antrą skyrį pirmoj kliajoj jeigu užtektinai atsiras vaikų. Kur-gi tau be atsiras, kad nuo pat pavasario buvo pasakyta nėsant pirmoj kliajoj nei vienam nraujai įstojančiam vietos; kurs norėjo leisti sunų į gimnaziją, pasirupino atiduoti į kitą miestą. Bet kaip sau norit, vyriausybė parodė savo gerą širdį — norėjo daugiau vaikų priimti, bet kad nieks ne leidžia neatsirado norinčių; užtaigi kitą syk tegul jau ir nerugoja ant jos patys budami kalti! Ant galo ir vietos, sako, mažai esant; pirmiau mat užteko, bet tada ne buvo cerkvės gimnazijoj, o dabar ji užima didžiausius du kambariu, porką vėl kambarių direktoriui pridėjo, kad ne būtų jam ankšta ir tokiu būdu suvis sumažėjo vieta. Pirm desimties gal metų Šiauliuose buvo arti 1000 teip vadinamų „švedų“, t. y. vaikų, kurie negalėdami pastoti į gimnaziją ar tai dėl metų, ar neturto mokinose namiej: mokino juos gimnazistai; tankiausiai jie išdavė egzamenus iš keturių kliajų, pastodavo į seminariją, aptieką ar šėip jau ant kokios lengvesnės tarnystos; o pažiūrėkite dabar ar beatrasite nors 20 tokių vaikų ir tie patys slapstosi pakampiuose lyg ką būtų pavogę. Visus „švedus“ išvarinėjo policija; mat išėjo nauja tiesa anais metais, kad nevalia nei vienam mokyti, kurs nebaigė tam tikrų mokslų ir ne tur paliudijimo; o katras ir turi toki paliudijimą, tai nevalia mokyt daugiau kaip vaikus vienos šeimos; jeigu kas peržengtų tą tiesą, bus baudžiamas iki 300 rb. ir tas kurs mokina ir tas kurs mokinasi. Tokiu barbarišku būdu vyriausybė uždarė mokslo vartus daugybei jaunuomenės ir dabar jau truksta į seminariją pastojančių; kasmet daugiau yra vietų ant pirmo kurso, negu norinčių pastoti; pertai

skaitlius kunigų mažinasi ir jeigu toliau taip bus, tai nebedaug beliks kunigų: tuotarpu gal ir popas jau bus savo žmogus. —

Todėl, broliai Lietuviai, leiskite į mokslus kiek kas gali, nors išvien giminaičiai ar pažįstami susidėdami. Girdėjau, kad Palangoj ir Mintaujoj ne taip dar baisiai spaudžia kaip Šiauliuose ir Senapilėj: ten pigiau galima pragyventi: nėra da tų abelnų mokintinių kvatierų, internatų, leiskite vaikus ten. Už pragyvenimą Mintaujoj per metus išeina tik tai 120 rublių, o ir mokiniojai ne toki žvėrys.

Neseniai išėjo paliepiamas visus kareivius mokyti rašyt ir skaityt gudiškai; tokiu būdu kasmet skaitlius mokačių rašyt ir skaityt ant 200 000 pasidaugins. Vėl tartum nauja valdžios geradėjystė dėl žmonių, o jeigu arčiau prisžiūrėti, tai visa ta geradėjystė išnyks, kaip dumai; darbo kareiviams daug prisdės ir jau nebelengvas tai darbas dėl suaugusio žmogaus, daugelis atsitarnavę savo laiką ir užmirš tuoj, ką išmoks, nes jau nei vienas negalės toliau mokyties; žmonių pinigai ir čia vėl turės eiti ant užmokėjimo mokytojams, ant nupirkimo popieros ir knygų; o vaikų jau neberupės mokyti, sakys: „eisi kariumenėn, ten išmoksi!“ Prie sumaskolinimo mūsų berniukų tai ir ne mažai prisidės.

Vis tai gudriai darosi, kaip va ir čia: nepatinka valdžiai, kad nekuriose svietiskose žemesnėse mokyklose nebloggerai mokina rašto, o cerkvinėse Kauno ir Vilniaus gub. ir yra mokyklos prie cerkvių; spaudžia tik slovėniškai poterį kalbėti ir už carą melsties, rašto beveik visų nemokina; kad da daugiau būtų poterį už carą pradėjo valdžia raginti popus mokyklas uždėti, duoda daugybę pinigų (šįmet dar apie 4 milijonų pridėjo), o nuo svietiskų nutraukia. Popai pradžiugę rašo savo vyriausybei mokyklas uždedą ir pinigų prašo; pinigus tankiausiai gauna, o mokyklos ant popieros palieka; jeigu kartais vyriausybė atsilanko, kas labai retai atsitinka, peržiūrėt, kaip mokslas eina, tai popas suveža ant kas dienos iš kitų mokyklų vaikus, dar pasamdo mokačius rašyti ir susimetę į koki butą sutauso mokyklą. Tai bent rupestčiai apie žmonių apšvietimą! O pinigai eina, tamsybės nesiblaško! Teisybė, rusams nerupi apšvietimas žmonių, o jų apaklinimas. Kur tik mes akį visur tai pamatysi. Va, nesenei vyriausybė užgynė ir armėnų bažnytinėse mokyklose mokint savo kalboj; liepė visus gudiškai mokyti, tik tikėjimą ir armeniską kalbą leido armeniskai išguldinėti; neužilgo gal ir tai uždraus.

Dar mažutis paveikslėlis, kaip tai valdžia rupinasi apie žmonių apšvietimą. Taip va ir Borisogliebską šį rudenį buvo pasiųstas aukštesnių viršininkas peržiūrėt vyrišką ir moterišką

gimnaziją, kaip ten mokslas eina; ar netruksta kartais ko, kad galima būtų pagerinti, permainingti. Revizorius kniso ir darbavosi visą savaitę, ką ir kaip jis ten atrado parodo jo kalbos su mokintinių tėvais, kurie buvo atsilankę pas jį su savo vaikų reikalais. Kalbėdamas su vienu prekėju labai stebėjosi, kam tai jis prekėjas be jokio mokslo užsimanė leisti dukterį į gimnaziją ir tuom pastatė ją aukščiau savo luomos. Vienam vėl urėdninkui, kurio duktė buvo baigusi gimnaziją už visas drauges geriau, pasakė: „kam tu leidai ją gimnazijon; pagal tavę reikėjo ją leisti mokyties austi, siuti verpti arba kitų rankų darbų“.

Prisižiūrėkim arčiau, su koku tai siekiu vis tą kalbėjo aukštas viršininkas. Iš viso mokintinių skaitliaus 325 šįmet buvo 247 dukterys prekėjų, miesčionų ir valsčionų. Todėl jeigu pavyktų kaip nors mokslo vyriausybei ar į kalbinėjimu ar kitu koku švelniu būdu uždaryti gimnazijos duris dėl tų 247 prasčiokačių, tai prisieitų ir visai panaikinti gimnaziją, nes liktu perdaug mažai mokintinių ir užlaikymas gimnazijos ne apsimokėtų: randas ne duoda jai nė skaitiko, o kiek turi, tai iš pinigų nuo mokiutinių surinktų už mokslą ir mažutės pašalpos nuo miesto.

Sunku yra mergaitėi pakliuti gimnazijon Rusų viešpatystėj, bet da sunkiau yra paskui gauti aukštesnį mokslą, nes Rusų valdžia į universitetus mergaičių ne priima, o skyrium dėl jų, aukštesnių mokyklų ne atidaro. Iš viso gudijoj tēra viena mokykla dėl mergaičių kur ant daktarų mokina Petrapylj, tik mažas skaitlius išrinktųjų ten tegal pakliuti. Drasesnės ir turtingesnės iš jų trokšdamos ir negaudamos savo krašte mokslo buriomis važiuoja užrubežin. Kiekvienas lengvai supras, kaip naudingos ir reikalingos yra moterys daktarai; ar ne maloniau ir labiau pritinka, kad moterys su savo ligomis eitų pagalbos įieškoti pas moters. Bet čia vėl Rusų valdžios išrokavimas: dabar kad ir igauna vyrai per gvoltą apšvietimą, tai jų rankos tankiai yra surištos per pačių moterų atžagareivystę; norėtu jie varguoliams ką gero padaryti, bet jo tamsi pati per nesupratimą, priešinasi, ir trukdo darbą, teippat ir vaikus augindama įkvepia jiems supelėjusias pažiūras. Kas kita būtų, kad moterys teippat būtų išlavintos ir apšviestos, kaip vyrai!... Numano tą valdžia gerai ir visom keturiom atsispyrė ir neduoda mergaitėms apsišviesti. Ir dabar da mažiau paskirs pinigų ant apšvietimo, nes prasidėjo karė, kuri praryja baisybes mus kruvinai uždirbto skatiko.

Visi jau girdėjo, kad prasidėjo karė su Kynais, ten daug pinigų reikia ant parako dumų paleisti, dešimtimis milijonų jau suvartojo M. valdžia, o iš kur tie pinigai? Užkėlė aktyžę

ant arielkos (ant vyno ne užkėlė, nes vyną ponai didžturčiai geria) užkėlė akčyžę ant pigesniojo taboko — nes tą tik prasciškai ruko — pošlinas ant tavorų iš užrubežio parvežamų padidino; tokiu būdu nuo taboko ir arielkos žada paimti per šiuos metus per 50 milijonų daugiau negu praejusiais metais visų smulkmenų neišrokuoti, kaip valdžia čulps pinigų iš žmonių kišenių, kad paskui da praliesti kraują mūsų berniukų. Daug milijonų turės sudėti žmonės, nei justę neįsūdami, ant karės reikalų; bet kas baisiausia, valdžia pasinaudusi iš tos progos pasakė, kad ant apšvietimo reikalų nebeturėsianti tiek pinigų, kiek ikišiol ir todėl ne vienas jaunikaitis paliks tamsiu nebyliu ačiu valdžios rupeštingumui. O juk žinot kokius skatikus valdžia te duoda ant žmonių apšvietimo — arti 30 milijonų, o ant užlaikymo kariumenės apie 400 milijonų! Puiku ir gražu!

Žmogus.

Senovė lenkystės Lietuvoje.

1397 m. ant dvaro Did, Lietuvos Kunigaikščio Vytauto, kaip rašo grafas Kyborg'as, oficiališka kalba buvusi lietuviška, gyventojai Vilniaus, išskyrus vokiečių ir gudų kvartalus, teipgi lietuviškai kalbėję, ir bažnyčiose lietuviška kalba vartojama buvusi. Bet 200 metų praėjus nuo įvedimo krikščionystės lietuviška kalba teip buvo sunaikinta Vilniuje, kad mirus kun. K. Širvydvi lietuviška kalba buvo išvyta ir iš bažnyčios ir nuo XVII šimtmečio su lyg mūsų gadynės Vilniaus kunigija ne nori ne girdėt apie lietuvišką kalbą.

Ne blogiaus platinosi lenkystė ir Žemaitijoje. Pirmoji katalikiška bažnyčia, kaip rašo Vyskupas Valančaukas, atsiradusi tik 1551 m.; iki tam laikui žmonės iš didesnės dalies da gyveno „pagonystėje“. Dar 1603 m. Žemaitijoje, prie padalinimo jos ant parapijų ir suskaitymo gyventojų, atrasta buvę 1107 senų žmonių suvis nekrikštytų; daugumas svieto da ir tame laike atlikdavo savo tikėjimo pereinimas senovišku-lietuvišku būdu. Tik su įvedimu čion kaip ir Vilniaus vyskupystėje, lenkiškųjų jezavitų, pasisekė išplatinti lietuvių tarpe katalikystę Žemaitijoje ir drauge su jaja lenkišką dvasią. Greičiau už kitus žinoma virto į lenkus bajorija, nors ne teip greit kaip Vilniaus vyskupystėje. *Ph. Ruhig* savo vienoje*) knygoje atspausdoje 1745 m. Karaliaučiuje tarp kitko sako: „pirm 50 metų Didžiojoje Lietuvoje buvo daug bajorų, kurie tik lietuviškai kalbėjo; aukštos kilties moterys Kaune kalbėjo ne kitaip, kaip tik lietuviškai, su ypatingu mandagumu vadindamos viena kita *tamista*.“

Iš didžiausių polonizatorių (lenkintojų) Lietuvos galima nurodyti ant buvusio Vilniaus Universiteto lenkmečių (1832 ir 1863) ir uždraudimo lietuviškos spaudos.

Tokia tai yra senatvė ir svarbiausios priežastys lenkystės Lietuvoje.

Mūsų jaunuomenė.

Jaunuomenė dar pas mus baisiai ištvirtus. Štai vasaros laike susirenka govedos vyrų, eina per laukus rėkraudami ir kaukdami tartum miškiniai svėrys, kur susirinkę šaudosi, pešasi; ale negana to, susitelkę kur langus išdaužo, stogus nuplėšia, arba vežimus, akėčias ant stogo ar į medį susikelia, šulinius išgriauna, nuo plento viorstų stulpus išrovę kur į durpynę sumeta iš kalvės kujan ant plento sudeša, arba į šulinį sumeta ir t. t. Sunku čia suskaičiuoti visus garsius darbus kokias jie atlieka laike vasaros. Bet mes pažiūrėkim, kaip elgiasi mus vadovai, kurie apie tuos darbus girdi ir žino. Štai kunigas iš sakyklos per-segsti, kad neskaitytų knygelių, kad nepavelytų ukininkai daryt pas save susirinkimų, o apie tokius begėdiškus darbus nesako nieko. Mat teip pasielgdami jaunieji ilgiau tamsybėje bus ir prieš juos galvą lenks, o pavelyjus skaityti bei susirinkimus daryti gal atsirast ir tokių ką priveda ir kitus prie skaitymo ir apšvietimo. O su apsišviestais žmonėmis žinoma reikia apseit švelniau, nės tarp jų atsiranda daug priešgynių. Dėlto jie, to labai ir bijo.

Čia vėl pat ukininkai, akli budami, itikis, žinoma, tokiems kunigo žodžiams ir ne tik ką pats neima jokios knygutės į rankas, bet ir vaikams neduoda ir da skaitančius išjuokia. Tik kada išigrysta jiems toki jaunųjų darbai, tai pats ima pasakot, kad svietas einąs blogyn, kad pabaiga svieto busenti ir t. t.

Vietoj šitų pasakų imkitės visi už apšvietimo ir savo vaikus prie to ragikite. Darykit tam tikrus susirinkimus kur but aiškinami tautiški ir apšvietimo dalykai, mokantis tai skaito nemokantiems gerus laikraščius ir knygas. Kada pamatysit, kas ant svieto dedas, tada suprasite, kokiais keliais turite eiti, tada nematysit nė pabaigos svieto, nė tokių begėdiškų darbų; kad ir atsiras koki išgamos, bet jie neturi pas mus vietos, nės bus visų neapkenčiami ir išjuokti.

Vaikinas.

Dėlei muštynių su žydais.

Žeimij, Vaškuose, Linkavoj, Pašvitinyj mūsų žmonės išmušė žydus: jų langus išdaužė jų turtą išnaikino, išnešiojo. Kas per priežastis? Jus juos teip sukėlė? — Ot, pasklido garsas, kad Vaškų žydai norėję 12 metų mergaitę

*) „Betrachtungen der Littauischen Sprache“ . . .

papiauti, paskui vėl tie patys Vaškiečiai žydai padarę koki apvaikščiojimą. ant kurio buvo paniekintas ir išjuoktas P. Jezus'as: Sako vėl buk Linkavo' matę žydų vaiką bevalkiojant po miestelį Dievo Muką ant virvelės priištą. Ir štai mūsų žmonės, ar žydų neapkęsdami ar Kristų labai mylėdami ėmė žydus bausti. Jeigu teip jau jie Kristų mylėtų tai nepaleistų teip savo rankų, Kristus nes niekur nereikalavo apgynėjų ypač su kumščia ar ginklų rankose. Pats Savo galybe apsigynė visad švelniausiu būdu. Matyt čia neapykanta žydų sukėlė žvėriškus jausmus mūsų žmoneliu, paprastai teip tykių ir lenkiančių galvą prieš kiekvieną, net mažiausią šunelį Rusų valdžios. Dabar-gi ėgavo tiek drąsos, kad net gubernatoriui Žagarėj vienas praščiokėlis drįso į akis pasakyti: „šiandien tu čia esi, o rytoj' Dievas žino kur, o mes mušim žydus, kaip muše.“ Kas-gi tą neapykantą žydų uždegė mūsų ramių žmonių širdyse?! Ogi mūsų tikėjimo mokiniojai-kunigėliai; jie vieton aiškinimo ir įpylimo į žmonių širdis meilės artymo nuolat per savo pamokslus kelia neapykantą prieš kiekvieną kitaip tikintį, o ku labiausiai prieš tuos žydus — netikėlius, kurių pratėviai drįso nukryžiuoti Jezų. Pasižiurekit įėję į bažnyčią ant stacijų, visur matysite, kaip žydai vargina, kankina, plaka, kaliny' laiko, ant galo nukryžiuoja Jezų; kenogį širdis ne apsiliejo ašaromis klausant kunigų aiškinimo apie Nukryžiuotojo sopulius; vienkart krinta širdin ir kito jausmo kibirkštis-neapykanta prieš tuos, kurie tiek sopulių suteikė Nekalčiausiam pažiurėkit į kiekvieną maldaknygę, ten vėl tuos pačius atrasite paveikslus. O kas nematė Didžiojo Subatoj prie Jezaus grabo visokių tam panašių paveikslų? O kiek tų pamokslų prisiklausai žmogus! Apie kunigų laikraščius („Rola“, „Przegląd Katolicki“ etc.) neminių, nes pas mus dar ačiu Dievui, jų nieks neskaity (Red.) O ar teko kam bent vieną sykį išgirsti paaiškinimo žodžius, kad šios gadynės žydėliai nei vienas nei pirštu ne prisidėjo prie kankinimo Jezaus P., gal ir visai nė nuo tų žudytojų giminės paeina (jug ir ten ne visi žydai prisidėjo prie Jezaus užmušimo; jug-gi pirmieji apaštalai, šv. Petras, Jonas Krikštytojas, šv. Juozapas, šv. Marija Pana, kas-gi buvo, kad ne žydai?) Ir kuom-gi jie kalti, kad jų tautos žmonės gilioj' senovėj' nužudė pagal Dievo valią Jezų Poną? O kodėl-gi nieks ne garbina ir ne išaukština tos tautos, kurių pratėviai pagimdė tiek apaštalų ir šventųjų ant galo Paneleš Švenčiausią ir patį Jezų Kristų?! Jug-gi visi jie buvo žydai! Ar nors vienas kada per pamokslą pasakė, kad ir žydas teipgi žmogus ir kaipo žmogus, reikalauja sau žmoniškų tiesų: reikalauja būti pavalgęs, apsirėdęs, pastogę turėti, laisvu ir neprigulmingu

buti: jug-gi ir jie sau ant žemės laimės ir meilės žmonių įieško? Sykiu beveik su atsiradimu Lietuvoj krikščionystės ir žydai atsirado; jau nuo senovės laikų ir buvo kunigų įkvėpiama ir prilaikoma neapykanta prieš juos; jug jų ne „žmogaus“ vardu nevadina, tik „žydu“; smerčiui ištikus ir-gi nevalia sakyti ant žydo „numirė“, bet „nuskribo“, „nuleipo“. Teko man' viename lietuviui pasakyti, kad ir žydas teipgi žmogus, tai jis jokių būdu ant to sutikti ir suprasti negalėjo, kad tai tiesa. (Jeigu ir ne patys kunigai įvedė toki paprotį tai jų priedermė pasistengti tą paprotį, negerą sėklą tarp žmonių sėjanti, išnaikinti. Ar bent vienas iš kunigėlių apie tai pasirupino? . . . O kiek jau gražiausių senovės papročių ir tautiškų liekanų, — tos mūsų gryniausios poezijos — per kunigus išnaikinta!)

Kaip ir visi žmonės žydai turi daug gerų ir blogų pusių; daug ko reikėtų ir mums nuo jų pasimokyti: jų vikrumo, sutarties tarp daugelio, jeigu reikia koki abelną reikalą atlikti ir t. t.

Sako, žydai mūsų prakaitu minta, mūsų uždirbtą duoną valgo ir daug ant jų kalčių atranda. Teisybė jie per amžių amžių krikščionių slėgiami, persekiojami ir spaudžiami, kad badu ne mirti, turėjo nutverti į savo nagus prekystę ir amatninkystę ir kuostipriausiai turėtis už jų. Nors užiminėti prekystę ir amatninkystę nereikia dar dykai svetimą duoną valgyti (kur-gi ukininkas padėtų savo javus, jei ne būtų kas perka nuo jo ir daduoda į tolimus kraštus reikalaujantiems? iškurgi ištrauktų jis geležį druską ir kitką ukininkams reikalingą, jeigu nebūtų žmonių, kurie iš tolimų kraštų nupirktę pargabena pas mus ant parduosų? Teip pat lengva suprasti, kad ir amatninkai labai reikalingi ir naudingi) Kuom-gi kalti žydai, kad mūsų žmonės teip tamsūs ir mažai rupeštingi, kad ne gali ir nenori užsiimti prekystę ir gerą pelną iš to turėti be apgaulės ir suktybės. Kad teip iszmingingi būtų tie mūsų žydų neapkęstojai, tai jų neluptų, ne žudytų, bet savo krautuvis užsidėtų ir gerai tą reikalą vesdami pavyliotų pas savę pirkėjus, ir žydai liktu be duonos.

Tvirtai tikiu, kad laikui bėgant, mūsų žmonės apsišvies, supras savo padėjimą ir reikalus, išmoks kuogeriausiai suvartoti žemės, oro ir vandens turtus ir ant to paties žemės ploto gales išmisti net 10 syk daugiau žmonių; mūsų vadovai atmis, jog didžiausias Dievo prisakymas „mylėk artimą savo, kaip pats savę“; iš dils tarp mūsų žmonių neapykanta žydų, reikalui esant tiedvi tauti paduos viena kitai brolišką ranką ir visi galėsime ant tos žemės išsitekti ir žengti toliau iškariaudami žmonėms prigulincias tiesas ir laimę.

P. A.-s.

Iš Lietuvos.

Mūsų paštas. *Liudvinas.* Mus garsusis raštininkas Peckus gavo dimisiją. „Ukininke“ jau buvo rašyta, apie jo girtuoklystę ir kitas ne dorybes. Bet da aš čion paminėsiu apie jo kelis garsius darbus.

Štai pareina per žigunę laiškas nežine iš kur šaip adresuotas: *Herrn P. Matulaičiui Stebuliškese.* Užmates parašą *Herrn* pamislino, kad tai čia iš Prusų, o gal iš Tilžės, apsilaižė ir pamislino sau, kad iš to jam busęs geras laimikis. Tuo parodė staršai Gurevyčiui. Tas to, tik ir laukė, tuo pašaukė vaitą liudytojus ir praplėšė randa tris lakšteliu atminimui Dr. Petrui Matulaičiui ir potograpiją lietuviškos parodos Paryžiuje. Perskaitė atgal sudėjo, už pečetijo ir neilgai trukus davė raportą *Načelninkui*, o tas atvažiavęs peržiūrėjo ir pamatė, kad prie to negalima prisikabyt.

Teip viskas ir nuėjo ant šuns vuodegos. Nelaimėjęs nieko, sumislino kitokius *gešftus* vartyt. Kada parėjo vienam žydui pašaukimas nuo pauto ant 31 rublio, kuriuos parleido žydo vaikai iš Amerikos, raštininkas ėmęs parašė paliudyjimą, žydo vardu pasirašė, padavė pačtoriui, ir tas parvežė pinigų. Na, jau čia bus geresnis laimikis, negu su laiškais, mislina sau.

Bet čia vėl užėjo nelaimė. Žydas gauna iš Amerikos laišką su užklausmu, ar jis atsiėmęs pinigų ar ne. Žydas nuvažiuoja į pačią pinigų, o čia jam pasako, kad pinigų jau atsimta.

Peckus dadutės, kad žydas pinigų pasigedo, pasišaukęs atidavė žydai pinigų ir prašė, kad jis niekam apie pinigų nesakytų. Bet neužilgo žinia apsigarsino po visą apygardą ir raštininkas tapo načalninko atstatytas nuo vietos.

Vaikinas.

— Tulas vyras iš Senapilės pav. gavo iš Amerikos atplėsta laišką, kuriame rašo apie judėjimą lietuvių apie aukas kankintiniams, ir ragina jį darbuotis ant tautiškos dirvos, ir ant galo prašo atsiųst pora dainų: „Šauksmą“, „Verkiu naktį, šaukiu diena“ ir kitas. Miela mums regėti toki laišakai, bet kaip liudna, kad toks laiškas gal jau keliomis eilėmis žandarų perskaitytas ir gali liuosybę žmogui atimt.

Tekšys.

(O ar skundėsi nuskriaustasis? *Red.*)

Kratos. Liudvinavo zemskių starša lietuvis išgama Gurevičius tapo perkeltas į Alytų, o į jo vietą atkelė gudą iš Liubavo. Gudas tuoj pasirodė kuom esąs. Padarė kratas pas vargamistrą Daukšius ir pas ukininką Bubnį Varupinos. Pas pirmą nieko nerado, pas antrą rado tik vieną dvasišką knygą, bet jos neėmė. Saugokitės jo.

Mūsų sudai. Pereitą metą Naujadvario šunys apdraskė naktį vieną neturtingą žmogelį. Pasveikęs veik į du mėnesiu nuėjo pas poną prašyt kokio nors panagradymo, bet nieko negavo. Padavė į sudą ale ir ten nieko nepelnė. P. Močarskis pašnekėjo su sudžia ir nors buvo liudininkai, gavo da bartis, ką naktimis vaikščioja. Tai tokia teisybė mus sude!

Policija ir litvomanai. Senapilėj per Trijų Karalių prekybos tapo sumuštos 3 ypatos ir viens rubsiuovys Mikas Petraitis tapo suvis užmuštas. Velioni pereitą metą nuo Jurginių gaudė žandarai, ale vis jam pasisekdavo laimingai išsisaugot. Kaltino jį už lipdymą atsišaukimų. Da ir tą pačią dieną žandarai jieškojo ir atradę negyvą džiaugėsi; mat atrado litvomaną kad ir negyvą.

Iš to aiškiai matyt, kad žandarai be pagalbos žmonių nieko negalėtų surast. Ir stebėtinas daigtas, kad tankiai policijai po akių tai daros, o ji nemato.

Atsišaukimai. 10 d. Vasario apie Naumiestį pasirodė nemažai atsišaukimų. „*Kas tur ausis teklauso*“. Buvo prilipinėta atsišaukimų, teip daug, kad žemsargiai nė nežinojo į katrą kraštą bėgt. Labjausia jiems buvo pikta, kad nežinojo, kas galėjo tokį darbą atlikt. Žemsargių starša Lisinka, užkamandavo žemsargius vienus raitus kitus pekičius ir tie apsibrantavę išėjo atsišaukimų draskyt, o tą diena pustė, snigo, buvo toks bjaurus oras, kad žmogus į lauką nė akių negalėjo parodyt, o nabagai žemsargiai turėjo eit atsišaukimų draskyt, keikė atsišaukimus ir tuos, kurie prilipino juos; bet kas tuos atsišaukimus prilipino visgi negalėjo susekti. —

Vyrai, dabokitės, kad prie jų neprisimeilytų koks judošius ir jus neišduotų. Dabar daug yra visokių pagundinimų, ir kiti už pinigų gal parsiduot maskoliams. Ungurys pats gyrėsi (gal nekartą ir pats girdėjęt), kad jam Prolovas siulęs 10 rublių kad pagautų jis tuos, kurie lipina atsišaukimus, Naumiestyje yra ir daugiau tokių išgamų ką tik laukia, kad žodį ištartum, tuojaus nubėgtų pas žandarus apskust. Dėlto-gi broliai, vientaučiai, bukime labai atsargus su tokiais išgamomis, kurie tik taikosi mus paskandyti.

Zanavykas.

Atviras plėšimas. Griškabudžio parapijoj 1901 m. Vasario mėnesyje atbėgo žemsargiai į Šedvydus pas Čika kaip akis išdege. Paties Čiko nė namie nebuvo, tik tai šeimyna. Žemsargiai atėjo be šalčiaus, ir pradėjo kratą daryt, šnipinėti, uostinėti buk tai jieškodami kokių ten dalykų „*politizmu smirdinčių*“. Įėję į stubelę rado ko jieškojo, pasakė kad tai atsiduodąs negeru kvapu ir paėmė drauge. O tai mat buvo zuikis ką

prieš keles dienas buvo užmuštas. Dar norėjo ieiť į arklių tvartą kur karabinas buvo padėtas, bet per piktą šunį nepriėjo. Parsivežė žemsargiai tą pavogtą zuikį išvirę padarė puotą, edė zuikį ir juokėsi iš durnų *klopų*.

Dvyrai tiktai dėlko žmonės teip duodasi ant sprando jodinėt visokiems vagims ir plėšikams, jeigu koks gudas atsketrioja, visi nusigandę dreba kampuityje, o jeigu ką pavogęs nešą, tai neatsivožija žodį pasakyti.

Tai vyrai, vis dėlto, kad lietuviškų raštų neskaitot! Jeigu šeimyninko nēr namie, tai nereik leisti nė į kiema nepažįstamus keleivius, nēs tarp jų pasitaiko ir vagys. O jeigu kas blogai apseitų, tai reik ant jo skundą paduoti.

Zaibas.

Apsukrus „kontrabandščikai“. Pabaigoj Vasario mėnesio apie Naumiestį buvo labai didelė audra, snigo ir pustė, o ant plento ties Kubilių Liudžiaus sodu stovėjo vežimas; apie tą vežimą keletas žmonių vaikščiojo ir krovė *pakus*. Štai netikėtai atėjo maskolius. Vyrai pamatę, kad bus blogai, viens pasiliko pas vežimą, o kiti pasileido smarkiai bėgti ant miesto su balsu „Karunka“ kalbėdami. Pamatęs pakus ant vežimo ir šale vežimo maskolius paklausė:

— O kas čia?

— Knygos, atsakė žmogus

— Na, tai eisim į kardoną.

— Ką ponas čia niekuosim. Jus iš knygu nieko naudos neturėsit geriaus aš Jums duosiu 5 rublius ir atlikta.

— Tai buvo Kirmiškų starša, tikras Lėci-pierius, mažu neužkišamas, ale tame tarpe lyg sumišo ir nežinojo ką daryt: pamatęs, kad plentu tie kas karts tolinasi, paleido arklių vytis tuos „karunkininkus“. Likęs žmogutis pas vežimą ir nesnaudė — tuojaus kitas vaikinį iš sodo išbėgęs užpuolė ant vežimo, arkliams davė po rimbą ir prapuolė iš akių. Maskolius pavijęs begančius iškraustė, ir nieko neradęs klausia:

— Dėlko begate?

— Vėlu jau, atsakė žmonės, neužspėsime ant mišų, tai skubinam.

Sugryžta caro tarnas atgal, žiuri — nēr nė vežimo ne *pakų*, viskas kaip ugnį sudegė. O tas žmogus, ką pas vežimą stovėjo eina sau kaip niekadėja plentu.

Maskolius jį pasivijo, nusivarė į kardoną, paliepė kitiems maskoliams jot vytis tą vežimą, bet niekur nieko nerado. Tą žmogų kaman-tinėjo, kraustinėjo, uostė, ketino persaut, bet tas sakė: „nežinau, nemačiau, ką norit galit man daryt“. Ant galo paklausė, ar jis daug tur pinigų. Žmogutis išėmė visą mašną ir

atidavė maskoliams. Tie iškratė pilną sauja variokų. Maskolius skaito tuos pinigus ir neranda nė pusrublio. Žmogus, matydams, kad jam pinigų negražina, pasakė: „atidaviau jums pinigus tai tekit ir mašną, aš neturiu dabar pinigų, tai nereik man nė mašnos.

Maskolius pinigus atgal atidavė, smarkiai užkeikė ir žmogų paleido. Ištrukęs iš maskolių nagų žmogus kudurliavo namon teip, kad net dulkės ruko. —

Zaibas.

„Kozionos malkos“. Prieš užgavėnes tulose bažnyčiose kunigai iš sakyklos užsakė žmonėms, juog *Karšrudėje* parsiduoda „*kozionos malkos*“ ir ima už čvertką 2 rublius. Žmonės neturėdami ką kišt po puodu, sulaukę geresnio kelio, plėškėjo į tą Karšrudę kuralo nusipirkti. Nuvažiavę pas *liesinčių* nuperka čvertką užmoka pinigų gauna numarį ir važuoja į girią; atvažiavę į girią pas „*objesčiką*“, parodo numarį, o tas, atsako: „tas numeris jau senai parduotas, užmokėk 10 rublių, tai gausi pas mane“. Tada, jei nori, žmogau, gryšk atgal pas „*liesinčių*“ atsiimk 2 rublius, da vieną pridėk, tai gausi malkų. Tegul duokim sau, prekė jau paskirta rundo ir tiek paima „*liesinčius*“, kiek paskirta, bet leista ir „*objesčikui*“, parduoti, kuris ima 10 rub. ir tur valią neduoti malkų tam, kuris neužmoka 10 rub. Kas jam tą valią duoda, nežinia, matyt jis pats pasiima.

Kaip dabar Lietuvoj, o ypač Suvalkų gub. einasi su toms girioms, tai liudna ir pamislyti: viskas žydų rankose, iš žmonių pinigų lupims nesvietiškas. ...

Klipyta.

Užmiršti Kankintiniai. Perskaitęs № 11 „Ukininko“, radau užklausymą apie tai, kas atsitiko su tais lietuviais, kurie buvo suimti užpėnai. Aš apie tą dalyką labai gerai viską žinau ir galiu Jums papasakoti. Užpėnai pas mus buvo labai daug kratų ir suėmimų. Kalvarijos ir Senapilės kalinyj buvo į 20 lietuvių. Iš Senapilės vyriškos gimnazijos tapo paimtas mokintinis VIII klasos.

1. *Juozas Paršaitis.* Pralaike jį kalejime pusę metų paleido už 300 r. kaucijos. Dabar jis yra Senapilėj ir laukia nusprendimo.

2. Paskui buvo suimtas iš Veiverių Siminarijos mok. III kurso, *Kizilevičia*; išbuvo kalėjime arti 9 mėnesius ir tapo paleistas be kaucijos, nes neturi iš ko sudėt. Tapo nuvarytas etapu į Volyniją į miestelį Zaslava, šį metų paėmė Jį į kariumenę ir nugrudo net į Taškentą.

3. *Juozas Jasaitis* buvo mokintoju Petrakavo rėdyboj. Buvo suimtas pirmutinis; o paleistas paskutinis. Išbuvo kalėjime arti visus

metus. Apsigėveno Odesoj iki tolesnio nusprendimo.

4. *Bronislavas Kaunas*, mokiniojas, tika pabaigęs Veiverius. Išbuvo kalėjime 3 mėnesius, potam atradę, juog jis nekaltas, ketino sugražyt tiesas mokinio ir paleido už 300 rub. kaucijos.

5. *Bagdonui* sugražino mokiniojas tiesas.

6. *Vasiliauckas* besėdi namuos nesulaukdamas nusprendimo.

7. *Garmų* paėmė į kariūmenę.

* * *

Pravoslavų kryžius už Senapilės, einant ant Vilkaviškio pakelyj gudai pastatė pravoslavišką kryžių, ant tos vietos kur užsimušė apicieras, besijodydamas. Valdytojas to lauko nenorėjo leist statyt kryžių, sakydamas juog ten nor statyt malūną.

Bet gudai ant to nežiurėdami pastatė sau kryžių. Žmonės eidami pro jį dievobaimingai nusiima kepurę, mislydami, juog tai katalikiškas (pravoslavišku niekur da ne buvo pastatyta). Bet Pelenų dienoj rado to kryžiaus tik trupinius.

Lietuviškos lentos. Tą pačią naktį atrado nuluptą lentą Tarpučių kaime, su gudišku parašu, o prikaltė lietuvišką. Vyrai, kalkite lietuviškas lentas!

Senapilės internatas. Senapilėj yra internatas arba taip vadinamos mokintinių *kazarmės*! Direktorius gruodžia ten ką tik gal, o ypač lietuvius, kad butų po priežiūra gimnazijos ir ne galėtų išsilavyt. Apie pragaištį to nėra ką nė kalbėt; reikia brangiai mokėt, o valgis yra suvis blogas. Jeigu kas sumuša netyčia torielką, tai jau visą dieną valgyt negauna, ir už torielką reikia užmokėt. Be to maži vaikai išeina į niekus, iš moksta vogt ir visokių bjaurių žodžių nuo tarnų ir t. v. „*diadku*“. Žodžiu kalbant internatas čia yra suvis nereikalingas ir daug blogo daro. Pagal paliepimą ministerio į internata gal eit tik iš savo **noro**, o ne per prievartą. O pas mus daro atbulai. Neisi į internatą tai išeik iš gimnazijos. Butų labai gerai, kad tėvai vaikų, esančiu internate, paduotų prašymą ministeriui apšvietos, kad jie ne nori laikyt vaikus internate ir kad ne nori vaikų atsimit iš internato be žinios ministerio, nės gimnazijos valdžia išeinančius iš internato pavaro.

Pranas Siulelis.

Išnykimas internato priguli nuo susipratimo tėvų. Jeigu į internatą galima eit iš savo **noro**, tai nuo tėvų valios priguli leist į internatą arba ne. Jeigu gimnazijos valdžia daro tėvams kokias kliutis, tuomet tėvai susitarę turi skustis.

Red.

Stoka vyrų. (*Senapilės pav.*) Niekad nebuvo pas mus taip mažai vyrų einančių į kariūmenę, kaip pereitą rudenį: visi, kas tiktai galėjo, jau iš anksto prasišalino. Priežastia tokio bėgimo nuo maskoliškos kariūvijos buvo abelnas „ne norėjimas lietuviu tarnauti po *rudine*; bet pernai labjusiai išgąsdino lietuvius karė su Kinais. „Ką girdi — pastosi į kariūminę, nuvarys tavę į kraštą žemės ir daugiaus jau nebesugrįši į tėviškę; tai jau geriaus traukti *per balą*“.*)

Nors ir ėmė visokius, nežiurėdami nė ant „davadų“ nė ant ligų kartais, bet vis-gi da kelių dešimčių vyrų nepriteko prie paskirto išviršaus valdžios skaičiaus — mat Maskolijoje ir anksto buna kasmet nuspręsta, kiek iš kiekvieno pavieto turi but paimta vyrų į kariūminę.

Mus pavietas da neprieina prie rubežiaus, tai iš jo sunkiaus į aną pusę pereit, parubežiuose-gi pavietuose da mažiaus vyrų stojo prie liosų, kaip duodasi girdėt.

Nėr ko nė stebėtis, kad taip šalinas musų žmonės nuo tos, bjaurios pareigos, nes ten bjauriau yra, nėg pragare — dražana niekai, valgis bjaurus, undrapicierai muša, keikiasi bjauriausiais žodžiais, kalba svetima, šalis svetima, tikėjimas ir-gi kitas. ... Bėda, vargas ... Ką darysi nebėgęs nuo tokios eiesoriškos tarnystos. Ob.

Visokios žinios.

Kolonizacija Tuniso. Maža viešpatystė šiaurinės dalies Afrikos, vadinama Tunisas, yra po globa (protektoratu) Francijos. Kiekviena Europos viešpatystė malonėtų ten įsismelkti ir užimti kuo daugiausią žemės. Toje viešpatystėje yra išviso apie 2 mil. gyventojų. Iš Europėnų daugiausiai ten yra italų (apie 80,000) ir francūzų (apie 20,000). Neseniai Italijos valdžia davė pašalpą ant įtaisymo 1000 šeimynų, atsiųstų iš Sicilijos. Francūzai taip-gi nesnaudžia. Komitetas Francijos naujokų atsiuntė į Paryžių savo pasiuntinį Jules prašyti valdžios 8 mil. frankų pašalpos ir palengvinimo kelionės tiems francūzams, kurie norėtų Tunisie apsigyventi.

Kas žin ar Tunisiečiai jaučia, ar jie supranta, kaip suka apie jų šalį ateiviai. Lietuviai, dabokitės, nės ir apie Lietuvos žemę suka visoki ateiviai. — Ne žiopsokite, ateiviams neapsileiskite. Mokinkitės geriaus gyvent.

Reikalai apšvietimo ir kariūmenės. Viens prancūzas nesenei apskaitė, kiek pinigų išleidžia Europos viešpatystės ant apšvietimo ir ant užlaikymo kariūmenės. Kiekvienam gyventojui, vidutiniškai išpuola mokėt:

*) T. y. per didžmarį į Ameriką.

Sveicarijōj' ant apšv.	7,5	franku*)	ant kar.	4,4	fr.
Prancuzijōj' „ „	3,65	„	„ „	20,8	fr.
Vokietijōj' „ „	2,4	„	„ „	12,4	fr.
Anglijōj' „ „	2,75	„	„ „	19,25	fr.
Italijōj' „ „	1,85	„	„ „	8,0	fr.
Austrijōj' „ „	1,55	„	„ „	7,5	fr.
Maskolijōj' „ „	0,15	„	„ „	10,55	fr.

Iš to aiškai matyt, kad apie žmonių apšvietimą mažiausiai rūpinasi maskolių valdžia, kad tik viena Šveicarija daugiau rūpinasi apie žmonių apšvietimą, ne kaip apie karinmėnė.

Katalikų kunigas perėjo į pravoslaviją. Prabaščius katalikiškos parapijos Ciechanowce Grodno gub. Kun. Javorski, perėjo į pravoslaviją ir persikrikštyjo Peterburge. Kun. Javorski buvo pabaigęs ne tik seminariją, bet ir dvasišką Peterburgo Akademiją, tai-gi buvo mokytas kunigas. Budamas kunigu jis tarnavo labjaus maskoliams, o ne katalikystei. Dėlei jo skundo 4 kunigai, ką buvo apkrikštiję unijotų vaikus buvo išsiųsti į Siberiją, ir 2 bažnyčios valdžios uždarytos.

Valdžios laikraštis.

Varšavos general-gubernatorius Imerėtinski, matydamas, juog žmonės su noru griebiasi prie skaitymo raštų, priešingų maskolių valdžiai, pradėjo išleidyti savo policejiškojo kanceliarijoje lenkišką laikraštį „Oświata“, žmonėms paskirtą. Per tą laikraštį jis užmanė platinti meilę dėl caro, maskolijos ir pravoslavijos. Idant pritraukti žmones prie skaitymo to laikraščio, pirmuose numeruose talpino net paveikslus šventųjų ir perdaug negyrė savęs ir „caro-baltiuškos“. Bet štai Nė 6. jau pasirodo portretai visos caro familijos, o paskui tarp aprašymų visokių stebuklų, kurių daug prisiveisė paskutiniam laike, pasirodo pagyrimai valdžios geradėjųsių ir baltą carą jau kitaip nevadino, kaip tik „tikru tėvu visų pavaldinių“. Vienas raštas (Nė 8) stačiai darodinėja, kad ukininkas turi žiūrėti į tarnystę kariumenėj, kaip į augščiausią savo užduotį ir su džiaugsmu turi lieti kraują už carą ir Maskoliją. Siekis to laikraščio, kaip ir visų valdžios darbų užvaldytam krašte yra aiškus: jis nori padaryti iš žmonių iš pradžios gerus maskolius, o paskui gerus „pravoslaunus“. Tiktai vargiai jų siekis įvyks. —

Gal ir mes kartunta sulauksime tokios valdžios malonės gal ir tarpe mūsų valdžia ims platinti savo koki laikraštį, rašytą, žinoma, lietuviškai ir lietuviškomis litaromis.

Mislès.

I.

Ļaukia dieneļs, Tekant sauleļs,
 Ing savo šali Velka kiek gali,
 Eina ir šaukia — pagelbos laukia,
 Tamsybēj buna, — Baimēje tuno,
 Uzmigēs snaudžia — Mieganti spaudžia
 Visur, kur žiuri, Liudnumā turi,
 Yra ir vyrai — Teisybē sēyra...
 Smelkia per širdi, — Sibīrias smirdi,

II.

Gaudo kai muses, — Po visas puses,
Užgulęs spaudžia — Lietuvis snaudžia
Daugel prarijo — Nieko nebijo.
Ausys negirdi — Tur žvėrio širdį —
Saulę užimtu, Žemę paimtu

Atsakymai.

Teksiui. Ar Tamista negalėtų mums kas mėnuo prisiusiti žinių iš savo krašto? Prašome duoti tvirtą atsakymą.

Artojo Valkui. Minētus raštus gavome. Viena koresp. apie atlaidu iepazītī nusiuntēme ī Amerikā dēlei jōs siurkstumo. Nesenei atsiustā koresp. talpiname dīkēai sūtuprinē (žr. „Zīnu rāštojams“, „Nau jenos“ № 1).

Pasaku rinkikams!

Pranešu visiems lietuvių pasakų, burtų ir t. t. rinkikams, juog II ir III tomui mano „Lietuviškų pasakų“ yra dabar spaudon rengiami, todėl tie, kurie norėtų tuose tomuose savo užrašytas pasakas patalpinti, prašomi yra surinktas jau pasakas, burtus ir t. t. kuoveikiausiai žemiau pasirašusiam prisiųsti. Pasakos turi but, aiškiai ant atskyrių lapų užrašytos, su pažėklinimu vietos ir vardo pasakotojo. Prie šitos progos siunčiu širdingą ačių pp. J. Kazakevičiui, Gaubui, Mičiudai, kun. Žilinskui Amerikoje, Pr. Eidukaičiui iš Manchesterio Anglijoje, Stiklui, Vaišgantui, p. Jadv. Juškytei ir k. už priduosias svarbias pasakas, kurios tap^s paminėtuose tomuose atspaudintos.

*Dr. J. Basanavičius.
à Varna. Bulgarie.*

*) 1 frankas = apie 40 kap.